

Черкашина Тетяна Сергіївна,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, статистики та прогнозування
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ, ЯКІ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ КРАЇН
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах посилення інтеграції, інтелектуалізації, екологізації та соціалізації світової господарської системи стратегічною метою багатьох країн світу стає забезпечення стрімкого економічного зростання і якісних змін в економічному, політичному, соціальному та культурному житті суспільства. Відтак, без сумніву, вивчення генетико-еволюційної природи макроекономічного зростання, визначення типів і дослідження факторів, які впливають на його динаміку, є вкрай актуальним науковим завданням.

Дослідженню теоретичних підходів до визначення сутності поняття “економічне зростання”, типів і факторів, які впливають на його динаміку на макроекономічному рівні, присвячено роботи як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема М. Алі [1], А. Балсерзак, В. Біласа, М. Босняка, В. Воротіна, Г. Глухої, К. Добес, А. Егбекотуна [1], С. Жу [4], П. Іпатова, Р. Касперовіц [2], Н. Колодрубської, К. Лазаній, А. Магдич, М. Мемона [1], Л. Ренуу [4], Д. Родріка, М. Сімонеску [3], Т. Сірліца, Г. Сопкова [5], Д. Стреймікієне [2], М. Черновської, Ш. Шварца та ін. Незважаючи на значний теоретико-методологічний доробок означених авторів, питання, пов’язані з науковим обґрунтуванням факторів впливу на економічне зростання країн, та формуванням сукупності показників, які їх характеризують в умовах глобалізації, знаходяться поза увагою сучасних вчених (за винятком [4]) і тому вимагають більш поглибленого вивчення та практичного вирішення.

Метою даної публікації є визначення факторів впливу на економічне зростання країн, та формуванням сукупності показників, які їх характеризують в умовах глобалізації.

Грунтовне наукове опрацювання спеціальної літератури [1-4] показало, що основними факторами, які впливають на економічне зростання країн в умовах глобалізації, є інвестиційні, інноваційні, інформаційні, техніко-технологічні, екологічні, соціальні та інституціональні. Найважливішу роль у забезпеченні збалансованого розвитку національного господарства та зміцненні його економічного потенціалу відіграють внутрішні та зовнішні інвестиції, оскільки загальновідомо, що збільшення обсягу національних заощаджень та накопичення промислового капіталу прямо пропорційно впливають на динаміку макроекономічного зростання. На нашу думку, вплив інвестиційних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: обсяг валових внутрішніх інвестицій (Var 1), обсяг прямих іноземних інвестицій (Var 2), питома вага сукупних інвестицій в основний капітал у ВВП (Var 3), питома вага інвестицій в інфраструктуру у ВВП (Var 4) [3, с. 106-108].

Не менш вагомий вплив на динаміку економічного зростання країн в умовах глобалізації чинять інноваційні та інформаційні фактори. Це обумовлено тим, що в сучасній світовій господарській практиці формується принципово новий генотип економічного розвитку, який, на відміну від інших, заснований на поширенні інформаційно-комунікаційних технологій, зростанні ролі творчої праці, підвищенні значущості інтелектуальної форми власності та впровадженні на цій основі різних видів інновацій (продуктових, маркетингових, організаційних, управлінських та ін.) на усіх рівнях суспільного відтворення. З огляду на це будь-які структурні трансформації в країні мають обов'язково відповідати загальній логіці господарських реформ і бути зорієнтовані на забезпечення інноваційно-інвестиційної активності національної економіки в умовах глобальної невизначеності та загострення конкуренції на світових товарних, трудових, фінансових, інформаційних ринках. На нашу думку, вплив інноваційних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: обсяг витрат Державного бюджету на виконання науково-дослідних і конструкторських

робіт (Var 5), питома вага наукоємних (високотехнологічних) підприємств у загальній кількості промислових підприємств (Var 6), питома вага зайнятих у високотехнологічних секторах національної економіки (Var 7), обсяг реалізованої інноваційної продукції (Var 8), кількість технопарків (Var 9), кількість авторських раціоналізаторських пропозицій на 1000 осіб (Var 10). У свою чергу, вплив інформаційних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують такі показники: кількість користувачів мобільним зв'язком на 1000 осіб (Var 11), кількість користувачів стаціонарним телефонним зв'язком на 1000 осіб (Var 12), кількість користувачів Інтернетом на 1000 осіб (Var 13), швидкість передачі інформації на одного користувача (Var 14) [1, с. 7-8].

Вкрай важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та прискоренні темпів макроекономічного зростання відіграють також техніко-технологічні фактори. Це пов'язано з тим, що саме ці фактори формують основу для більш ефективного використання усіх інших видів ресурсів (природних, трудових, фінансових, інвестиційних, інформаційних, інтелектуальних, соціальних та ін.) та завдяки синергетичному ефекту забезпечують збалансовану взаємодію між науковим, технічним і промисловим секторами національного господарства. На нашу думку, вплив техніко-технологічних факторів на динаміку економічного зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: рівень капіталоозброєності національної економіки (Var 15), рівень фондоозброєності національної економіки (Var 16), рівень фізичного зношення основного капіталу (Var 17), рівень матеріалоємності промислової продукції (Var 18) [3].

В сучасних умовах особливої актуальності набувають також екологічні фактори, оскільки на етапі розгортання процесів глобалізації у планетарному масштабі та посилення глобальної невизначеності більшість країн світу переходить до моделі стійкого (або сталого) розвитку, який, як відомо, поєднує три невід'ємні складові: економічну, соціальну та екологічну. Екологічна складова державної політики економічного зростання полягає у впровадженні

радикально нових ресурсощадливих виробництв, стимулюванні “зеленого” бізнесу та удосконаленні механізму управління національним господарством на засадах еколого-орієнтованого підходу. На нашу думку, вплив екологічних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: обсяг витрат Державного бюджету на охорону навколишнього середовища (Var 19), питома вага підприємств, на яких впроваджуються екологічні інновації (Var 20), питома вага нетрадиційних джерел енергії (геотермальної, сонячної, вітряної) у загальному обсязі використаних енергетичних ресурсів (Var 21), обсяг виробленого екокапіталу на одну особу (Var 22), розмір біосферної ренти (Var 23) [2, с. 182-186].

Досить значний вплив на економічне зростання країн в умовах глобалізації чинять і соціальні фактори, оскільки державна політика макроекономічного зростання сучасних країн, як правило, зорієнтована на формування, акумулювання та більш ефективного використання національного людського капіталу і має на меті побудову “справедливого суспільства”, здатного забезпечити високий рівень і якість життя для усіх його членів. На нашу думку, вплив соціальних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: рівень суспільної продуктивності праці (Var 24), рівень фактичного безробіття (Var 25), рівень бідності (Var 26), індекс гендерної рівності (Var 27), питома вага кваліфікованої робочої сили (осіб з вищою освітою) у загальній чисельності робочої сили (Var 28), питома вага тих, хто володіє однією (або більше) іноземною мовою на рівні не нижче B2 відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (Var 29), коефіцієнт природного приросту населення (Var 30), обсяг сукупних інвестицій у людський капітал (Var 31) [1, с. 2-8; 4, с. 3816-3818].

Інституціональні фактори впливу на економічне зростання країн в умовах глобалізації визначають формальні та неформальні “правила гри” (норми, правила, цінності, цілі, ролі, стратегії, стереотипи) для основних суб’єктів господарювання (підприємств, домогосподарств, державних інститутів) і у такий спосіб забезпечують структурну мобільність національної економіки, її

здатність оперативно та ефективно реагувати на зміни в суспільно-політичному житті суспільства. На нашу думку, вплив інституціональних факторів на економічне зростання країн в умовах глобалізації характеризують наступні показники: питома вага внутрішніх інвесторів, які задовольнили свої вимоги у судових інституціях (Var 32), питома вага зарубіжних зовнішніх інвесторів, які задовольнили свої вимоги у судових інституціях (Var 33), питома вага винахідників і раціоналізаторів, яким вдалося захистити права інтелектуальної власності (Var 34) [3, с. 108; 4].

Сформована автором сукупність показників (Var 1 – Var 34) є основою для застосування методів економіко-математичного моделювання з метою визначення їх кількісного впливу на динаміку економічного зростання країн в умовах глобалізації та виявлення найбільш значущих з них. Тому подальші теоретико-методологічні розробки автора будуть зорієнтовані на проведення факторного аналізу економічного зростання східноєвропейських країн умовах посилення інтеграції, інтелектуалізації, екологізації та соціалізації світової господарської системи.

Список літератури

1. Ali M. Human capital, social capabilities and economic growth / M. Ali, A. Egbetokun, M. H. Memon // *Economies*. – 2018. – Volume 6. – Issue 2. – PP. 1-18.
2. Kasperowicz R. Economic growth and energy consumption: comparative analysis of V4 and the “old” EU countries / R. Kasperowicz, D. Streimikiene // *Journal of International Studies*. – 2016. – Issue 9(2). – PP. 181-194.
3. Simionescu M. Determinants of economic growth in V4 countries and Romania / M. Simionescu, K. Lazányi, G. Sopková, K. Dobeš, A. P. Balcerzak // *Journal of Competitiveness*. – 2017. – Volume 9. – Issue 1. – P. 103-109.
4. Zhu S. Economic complexity, human capital and economic growth: Empirical research based on cross-country panel data / S. Zhu, L. Renyu // *Applied Economics*. – 2017. – Issue 49. – PP. 3815-3828.